

kir tövbe eden Eş'as'ı affetti ve onu kız kardeşi Ümmü Ferve ile evlendirdi. Bölge halkından pek çok kimse daha sonra Medine'ye gelerek fetihlere katıldı. Bahreyn'de yerli unsurların Vali Hutam el-Abdî liderliğinde irtidat edip kısa zamanda Hecer, Katîf ve Dârin şehirlerini ele geçirmeleri üzerine Hz. Ebû Bekir bölgeye Alâ b. Hadramî kumandasında kuvvetler gönderdi. Mürtedler Hecer'de kuşatıldı ve reisleri Hutam öldürüldü. Bahreyn yeniden Medine'ye bağlandı.

İrtidat hareketi Uman'a da yansıdı. Bölge, Hz. Peygamber zamanında müslüman olan Cülendâ'nın iki oğlu Abd ve Ceyfer tarafından yönetiliyordu. Bunları kıskanan Lakit b. Mâlik etrafına pek çok kimseyi toplayıp Debâ şehrini işgal etti. Abd ile Ceyfer şehri terketmek zorunda kaldılar. Kara ve deniz ticaretinden kendisine ödenen vergilerle yetinmeyen Lakit'in Seyf b. Ömer'in rivayetine göre peygamberlik iddiasında bulunduğu anlaşılmaktadır (Taberî, I, 1977-1982). Bu sırada zekât âmili olarak Uman'da bulunan Huzeyfe b. Yemân gelişmeleri Hz. Ebû Bekir'e bildirdi. Halife, Yemâme'de başarılı olamayan İkrime b. Ebû Cehil ve Arfece b. Herseme el-Bâriki'ye Uman'a gitmelerini emretti. Kanlı bir savaştan sonra Lakit'in Debâ'da başlattığı isyan bastırıldı. Bölge halkı daha sonra İran ve Horasan'daki fetihlerde önemli rol oynadı.

BİBLİYOGRAFYA :

Buhârî, "Megâzî", 23; Müslim, "Rû'yâ", 22; Vâkıdî, *Kitâbü'r-Ridde* (nşr. Muhammed Hamîdullah), Paris 1409/1989; İbn Hişâm, *es-Sîre*, II, 72, 240, 599-600; Belâzûrî, *Fütûh* (Fayda), s. 113, 125-155; Taberî, *Târîh* (de Goeje), I, 1748-1750, 1851-1868, 1881-2015; İbn Hubeys, *Gazavât* (nşr. Süheyl Zekkâr), Beyrut 1412/1992, I, 3-131; Kelâî, *el-Hilâfetü'r-râşide ve'l-buhtüetü'l-hâlîde fi hürubî'r-ridde* (nşr. Ahmed Guneym), Kahire 1401/1981; L. Caetani, *İslâm Tarihi* (trc. Hüseyin Câhid), İstanbul 1926, VIII-IX; Bahriye Üçok, *İslâmdan Dönemler ve Yalancı Peygamberler (Hicri 7-11. Yıllar)*, Ankara 1967; a.mlf., "Ridde", *AÜİFD*, VII (1958-59), s. 97-113; Mustafa Fayda, *İslâmiyet'in Güney Arabistan'a Yayılışı*, Ankara 1982, s. 115-119, 124-128, 133-134; a.mlf., *Allah'ın Kılıcı Halid b. Velid*, İstanbul 2006, s. 239-289; Ali el-Atûm, *Hareketü'r-ridde*, Amman 1407/1987; Şâkir el-Fahhâm, "Kut'atûn fi alhbânî'r-ridde li-mü'ellifin mechûlin", *Fuşûl edebîyye ve târîhiyye li-mecmû'a mine'l-'ulemâ' ve'l-üdebâ'* (nşr. Hüseyin Atvân), Beyrut 1414/1993, s. 149-225; İlyas Şevfânî, *Hurubü'r-ridde*, Beyrut 1995; M. Salih Arı, *Hz. Ebû Bekir ve Ridde Savaşları*, İstanbul 1996; Necde Ham-mâş, "er-Ridde ve mevki'ü Ebî Bekr minhâ", *Dirâsat târîhiyye*, sy. 5, Dimaşk 1401/1981, s. 151-163; Said Abdülfettâh Aşûr, "Edvâ' alâ hareketi'r-ridde fi şadri'l-İslâm", *Âlemü'l-fikr*, XII/4, Küveyt 1982, s. 283-328; Abdullah b. Muhammed es-Seyf, "es-Şâbitüne 'ale'l-İslâm fi şarki'l-Cezîretü'l-'Arabîyye eşnâ'e hareketi'r-ridde", *ed-*

Dâre, XXX/1, Riyad 2004, s. 11-36; Sa'd b. Abdurrahman el-Ubeyyî, "Menhecü Ebî Bekr ve 'Ömer (r.a.) fi müvâceheti hareketi'r-ridde ve tesviyeti meşâkilihâ", *a.e.*, XXXI/1 (2005), s. 13-64; M. Lecker, "al-Ridda", *El² Suppl.* (İng.), s. 692-695.

MUSTAFA FAYDA

RİDİF

(الردف)

Kafiye düzeninde
revî harfinden önceki
med veya lîn harfleri

(bk. KAFİYE).

RIEFSTAHL, Rudolf Meyer

(1880-1936)

Alman asıllı

Amerikalı Türk-İslâm sanatı tarihçisi.

Bavyera'nın Münih şehrinde dünyaya geldi. Bir Ortaçağ Latincesi profesörünün oğlu olup Meyer babasının, Riefstahl annesinin -kızlık- soyadıdır. Yüksek öğrenimini Göttingen Üniversitesi'nde, doktorasını Strasburg Üniversitesi'nde tamamladı. 1903-1910 yılları arasında Paris'te bulundu ve Sorbonne Üniversitesi ile Ecole Normale Supérieure'de Almanca okuttu. 1910'da Münih'te açılan İslâm sanatı sergisinin genel sekreterliğini üstlenmesinden itibaren bu sanatla daha yakından ilgilenmeye başladı ve ertesi yıl üzerinde uzmanlaşmak amacıyla Paris'e döndü; beş yıl sonra da oradan Amerika Birleşik Devletleri'ne göç etti. 1916'da Kaliforniya Üniversitesi'nde öğretim üyeliğine başladı. 1924'te ölünceye kadar görev yapacağı New York Üniversitesi'ne profesör olarak tayin edildi ve aynı yıl arkeolog Elizabeth Titzel ile evlendi. Ardından eşiyile birlikte İtalya, Türkiye, Mısır, Suriye ve Filistin gibi arkeolojik zenginliği bulunan bölgelerde bilimsel gezilere çıktı. 1927-1930 yıllarında İstanbul Robert College'de ders verdi ve Türk sanatı üzerinde derinleşti. Birçok arkeoloji-sanat tarihi kurum ve kuruluşunun üyesi olan Riefstahl, hayatının en verimli çağında yakalandığı zatürreden kurtulmayarak 31 Aralık 1936 tarihinde öldü. Bu vakitsiz ölüm onun arkasında bazı basılmaya hazır, bazı henüz tamamlanmamış birçok çalışmanın kalmasına sebep olmuştur (bunlardan bazıları daha sonra eşi Elizabeth Riefstahl ve öğrencisi Richard Ettinghausen tarafından yayımlanmıştır). Riefstahl daha çok İslâm tekstil ve halı sanatıyla ilgilenmiş, bu dallarda ilim âleminin en başta gelen uzmanı olmuştur. An-

cak onun da diğer Doğu sanatı uzmanları gibi dolaştığı İslâm ülkelerinden topladığı kıymetli halıları Amerika'daki özel koleksiyon ve müzelere kazandırdığı bilinmektedir. Riefstahl'ın ilgi duyduğu alanlar arasında Uzakdoğu ve Çin sanatları da bulunmaktadır.

Eserleri. 1. *Turkish Architecture in Southwestern Anatolia* (Cambridge 1931). Bu hacimli kitap, o tarihlerde Türk hükümetinin yardımıyla Albert-Louis Gabriel tarafından Orta ve Güneydoğu Anadolu'da yürütülen araştırmanın Anadolu'nun başka bir köşesini ele almak suretiyle tamamlayıcısı olmuş, bir bakıma Gabriel'in Türk sanatı hakkındaki çalışmasının bir uzantısını teşkil etmiştir. İzmir, Manisa, Birgi, Tire, Aydın, Antalya, Burdur ve Alanya çevrelerindeki Türk mimari yapılarını tanıtan eserin sonuna konulan kitâbelerin (ayrıca basılmıştır) izah ve tercümelerini o sıralarda İstanbul Alman Arkeoloji Enstitüsü'nde çalışan şarkiyatçı Paul Wittek yapmıştır. Kitap Amerika'da Harvard Üniversitesi tarafından yayımlanmasından on yıl sonra Türkçe'ye çevrilmiştir (*Cenubu Garbî Anadolu'da Türk Mimari-si*, İstanbul 1941). Maarif Vekâleti'nin neşrettiği eser önsözünden öğrenildiğine göre aslında İzmir Amerikan Koleji'nin planladığı, fakat kapandığı için basımını gerçekleştiremeyip tercümenin müsveddeleriyle görüntü malzemesini Maarif Vekâleti'ne hediye ettiği bir çalışmadır. Eser, resimlerinin ve kâğıdının kalitesinden dolayı II. Dünya Savaşı yıllarında yayımlanan diğer kitaplardan çok daha üstün bir görünüme sahiptir. 2. *The Parish-Watson Collection of Mohammadan Potteries* (New York 1922). 3. *Persian and Indian Textiles of the Late Sixteenth to Early Nineteenth Centuries* (New York 1923). 4. *Catalog of an Exhibition of Persian and Indian Miniature Paintings Forming the Private Collection of Dikran Khan Kelekian* (New York 1933). Ayrıca müellifin ölümünden önce ve sonra bilimsel dergilerle kolektif yayınlarda yer alan çeşitli makalelerinden Arthur U. Pope'un *Survey of Persian Art*'ı (I-VI, New York 1938-1939) için yazdığı "Persian Influence in Seljuk Art" ile Bozüyük'teki Kasım Paşa Camii'nin sütun başlıkları hakkındaki "Vier syrische Marmorkapitäl mit figuralen Darstellungen in der Moschee zu Bozüyük" başlıklı makalesi (*Isl.*, XX [1932], s. 186-195) en önemli çalışmaları arasındadır. Riefstahl'ın el yazması neşirleri, tercümeleri ve araştırmacılar için hazırladığı bibliyografyaları da bulunmaktadır.

BİBLİYOGRAFYA :

A. U. Pope, "Obituary: Professor Rudolf M. Riefstahl", *Bulletin of American Institute for Persian Art and Archeology*, IV, New York 1935, s. 235; "In Memoriam Rudolf Meyer Riefstahl 1880-1936", *AI*, IV (1937), s. 499; A. P. McMahon, "Rudolf Meyer Riefstahl, 1880-1936", *Parnassus*, X/1, New York 1938, s. 23.

SEMÂVİ EYİCE

RIEU, Charles

(1820-1902)

İsviçreli şarkiyatçı.

Cenevre'de doğdu. 1835'te girdiği Cenevre Akademisi'nde üç yıl felsefe, bir yıl fen bilimleri öğrenimi gördü. Bu okulun bir döneminde Fransız şarkiyatçısı Antoine Isaac Silvestre de Sacy'nin öğrencilerinden Jean Humbert'in sınıfına devam etti ve diplomasını alınca Bonn Üniversitesi Felsefe Fakültesi'ne kaydoldu. Burada Georg Wilhelm Freytag'dan Arapça, Christian Lassen'den Sanskritçe, ayrıca klasik tarih ve kültür derslerinin yanı sıra Almanca ve Latince okudu. Daha sonraki bir dönemde de Freytag ile Johann Gildemeister'den Arapça dersleri aldı; bir yandan da özel İbrâniçe öğrenimi gördü. 1843 yılında Ebû'l-Alâ el-Maarrî üzerine hazırladığı tezini tamamlayarak doktor unvanını aldı. En ilginç ve anlaşılması güç şairlerden olan Maarrî hakkındaki bu çalışmasıyla Arap dili ve edebiyatı âlimleri arasına girdi ve çok çabuk şöhret kazandı. 1844'te Société Asiatique'e üye seçildi. 1847'de yaklaşık yarım asır hizmet vereceği British Museum'a girdi; 1867 yılında Doğu Yazmaları Bölümü'nün başkanlığına getirildi. Rieu burada en önemli eserlerini oluşturan Doğu yazmaları kataloglarını hazırladı. Yazmalarla müellifleri hakkında değerli bilgiler içeren bu kataloglar araştırmacıların vazgeçilmez başvuru kaynağı haline geldi. 1893'te British Museum'daki görevinden emekliye ayrıldıysa da ömrünün sonuna kadar bu kuruma katkıda bulunmaya devam etti. 6 Eylül 1894'te Bonn Üniversitesi'nde doktorasının jübilesini kutladı. Aynı yılın sonlarında W. Robertson Smith'in ölümüyle boşalan Cambridge Üniversitesi'ndeki Sir Thomas Adams Arapça kürsüsünün başkanlığına davet edildi; 1632'de kurulan kürsünün on altıncı ve yegâne Britanya dışı kökenli başkanı oldu. 19 Mart 1902'de Londra'da öldü.

Eserleri. 1. *De Abu'l-Alae poetae arabici vita et carminibus* (Bonn 1843). Doktora tezidir. 2. *Catalogus codicum manuscritorum orientalium qui in Mu-*

seo Britannico asservantur. Pars secunda, Codices Arabicos amplectens (London 1871). William Cureton'un 1846'da birinci kısmını yayımladığı British Museum Kütüphanesi'ndeki Arapça yazmalara ait katalogun ikinci kısmıdır. 3. *Catalogue of Persian Manuscripts in The British Museum* (I-III, London 1879-1883; London 1966). 2536 Farsça yazma eserin katalogudur. 4. *Catalogue of Turkish Manuscripts in The British Museum* (London 188; Osnabrück 1978). 483 Türkçe yazma eserin katalogudur. 5. *Supplement to The Catalogue of The Arabic Manuscripts in The British Museum* (London 1894; Hildesheim 2000). O tarihten 1894 yılına kadar kütüphaneye gelen 1290 yazmanın katalogudur. 6. *Supplement to The Catalogue of The Persian Manuscripts in The British Museum* (London 1895). 1883-1895 yılları arasında British Museum Kütüphanesi'ne gelen 425 yazmanın katalogudur. Rieu ayrıca Otto von Böhtlingk ile birlikte Hemachandra'nın Sanskritçe sözlüğü *Abhidana chintamani*'yi orijinal metnin transkripsiyonunu yapmak suretiyle katkıda bulunarak yayımlamıştır (Saint-Petersburg 1847).

BİBLİYOGRAFYA :

J. Fück, *Die Arabischen Studien in Europa*, Leipzig 1955, s. 192-193; Necîb el-Akîkî, *el-Müşteşrikûn*, Kahire 1980, II, 69; E. G. Browne, "Professor Charles Rieu, Ph.D., M.A.", *JRAS* (1902), s. 718-721.

SEDAT ŞENSOY

RİFÂA b. ABDÜLMÜNZİR

(bk. EBÜ LÜBÂBE el-ENSÂRÎ).

RİFÂA b. RÂFÎ'

(رفاع بن رافع)

Ebû Muâz Rifâa b. Râfî' b. Mâlik el-Hazrecî el-Ensârî (ö. 42/662)

Sahâbî.

Babası Râfî', Hazrec kabilesinin kollarından Benî Züreyk'in ileri gelenlerinden olup annesi Ümmü Mâlik münâfıkların reisi Abdullah b. Übey b. Selûl'un kız kardeşiydi. Rifâa babasıyla birlikte İkinci Akabe Biatı'nda bulundu ve orada Hz. Peygamber'e biat ederek müslüman oldu. Medine'ye dönünce kabilesi arasında İslâmiyet'i yaymak için büyük gayret gösterdi; kabile halkı onun ve babasının gayretleriyle İslâm'ı kabul etti. Bedir, Uhud, Hendek gazveleleriyle Bey'atürndvân'da, Mekke'nin fethiy-

le Tâif seferinde ve Vedâ haccında bulundu. Bedir Gazvesi'ne kardeşleri Mâlik ve Hallâd da katıldı. Bu savaşta bazı rivayetlere göre Rifâa'nın, bazılarına göre ise Bedir'e iştirak ettiği kesin olarak bilinmeyen babasının gözüne ok değmiş, Resûlullah'ın duasıyla gözü iyileşmiş (Taberânî, IX, 59), yine bu savaşta Rifâa, Vehb b. Umeyr'i esir almıştır. İlk üç halife döneminde fetih ordularıyla birlikte çeşitli seferlere katıldı. Hz. Ali'nin hilâfeti yıllarında onunla birlikte hareket etti. Cemel Vak'ası'nda da bulunduğu ve Siffin Savaşı'na katıldığı belirtilmektedir. Rifâa 41 (661) veya 42 (662) yılında Medine'de vefat etti ve Bakî' Mezarlığı'na defnedildi. Onun her biri muhad-dis olan Muâz, Ubeyd, Ubeydullah ve Abdurrahman adlı oğulları ile Remle, Büseyne ve Ümmü Sa'd adlı kızlarının olduğu bilinmektedir.

Rifâa b. Râfî', Hz. Peygamber'den bizzat duyduklarından başka Ebû Bekir ve Ubâde b. Sâmî'ten yirmi dört hadis rivayet etmiş, bunları kendisinden oğulları Muâz ve Ubeyd ile kardeşinin oğlu Yahyâ b. Hallâd b. Râfî', yeğeni Ali b. Yahyâ ve başkaları nakletmiştir. Ahmed b. Hanbel onun sekiz rivayetini tahrîc etmiş, Buhârî *el-Câmi'u's-şâhih*'ine üç hadisini almış, sünen sahipleri de eserlerinde onun rivayetlerine yer vermiştir (bk. bibl.). Rifâa'nın naklettiği hadislerden biri şöyledir: Bir gün Resûlullah'ın arkasında namaz kılıyorduk. Resûlullah başını rûkûdan kaldırıp da "semiallâhü limen hamideh" deyince arkasında bulunan bir adam (ki bu kendisidir), "Ey rabbimiz! Sana riyadan arınmış, hayırlarla dolu sayısız hamdolsun" dedi. Resûlullah selâm verince, "O duayı kim yaptı?" diye sorup öğrendi, sonra da şöyle söyledi: "Otuz küsur meleğin o duayı bir an önce yazmaya çalıştığını gördüm" (Buhârî, "Ezân", 126).

BİBLİYOGRAFYA :

Müsned, IV, 330; V, 115; Buhârî, "Megâzî", 11, 12; a.mlf., *et-Târihu'l-kebir*, III, 319-321; İbn Mâce, "Tahâret", 57, "Ticârât", 3; Ebû Dâvûd, "Şalât", 119, 144; Tirmizî, "Şalât", 81, 110, 179, "Da'avât", 105; Nesâî, "Ezân", 27, "Sehiv", 67; İbn Sa'd, *et-Tabakât*, III, 596; IV, 199; Taberânî, *el-Mu'cemû'l-evsat* (nşr. Tânk b. Ave-zullah - Abdülmuhsin el-Hüseynî), Kahire 1415, IX, 59; İbn Hazm, *Esmâ'ü's-şâhâbeti'r-ruvât* (nşr. Seyyid Kesrevî Hasan), Beyrut 1412/1992, s. 114; İbn Abdülber, *el-İstî'âb* (Bicâvî), II, 497-499; İbnü'l-Esir, *Üsdü'l-gâbe*, II, 225-226; VII, 65; X, 190; İbn Hacer, *el-İşâbe* (Bicâvî), II, 489; a.mlf., *Tehzibü't-Tehzib*, III, 281-282; Mustafa b. Muhammed er-Râfî, *Üvânü'n-necâbe fi ma'rifeti men mâte bi'l-Medineti'l-münevvere mine's-şâhâbe* (nşr. Abdülhafız Fergalî v.dğr.), [baskı yeri yok] 1411/1990, s. 241.

MEHMET EFENDİOĞLU